

Vi på TNC framhåller ofta, så ofta vi kan, nyttan med terminologiarbete. Ett systematiskt terminologiarbete som genomförs inom väl avgränsade områden lägger grunden för en effektiv och entydig kommunikation, bidrar till att undanröja kostsamma missförstånd, skapar förutsättningar för konstruktivt samarbete, förbättrar kunskapsförmedling etc.

Språklagens paragraf 12, som säger att myndigheter har "ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas", handlar inte så mycket om ett ytligt putsande på termerna utan mer om precisering av begreppen bakom dem. Myndigheterna måste gripa sig an arbetet med den egna terminologin med beprövade metoder. Det ger samordningsvinster och framför allt en jämn och hög kvalitet på resultatet. Dessutom kan resultatet återanvändas.

Det finns myndigheter och företag, både i Sverige och i andra länder, som har integrerat terminologiarbetet i sin verksamhet. Några exempel ges i detta nummer av TNC-aktuellt. Men när det gäller de legaldefinitioner som finns i lagar och föreskrifter är det fortfarande snarare undantag än regel att de utarbetats med stöd i terminologilärans metoder och principer. Det finns mycket att vinna för demokratin och rättssäkerheten med tydliga definitioner i lagtext. Vid TNCs seminarium "Terminologi till lags?" diskuterades den terminologiska kvaliteten på legaldefinitioner. Läs mer på s. 3.

TNC-seminarier

Seminarium om Term-O-Stat

Språklagens paragraf 12 om terminologiarbete har rönt intresse men också väckt en del frågetecken – hur ska en myndighet egentligen gå till väga för att se till att deras terminologi görs tillgänglig, används och utvecklas? TNCs och Fodinas gemensamma satsning Term-O-Stat, en fyrstegsmodell som ett sätt för myndigheter att konkretisera och förverkliga denna paragraf, går vidare. Konsumentverket, Försäkringskassan och MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) har alla visat intresse för arbetssättet. Vi har planerat ett nytt allmänt presentationsseminarium till den 2 september, men TNC och Fodina kan förstås göra kostnadsfria specialriktade presentationer före dess. Hör av er till [Henrik Nilsson](#) på TNC om ni vill ha mer information om Term-O-Stat eller om ni vill boka en presentation.

Seminarium om terminologi och juridik: "Terminologi till lags?"

Terminologicentrum TNC ordnade den 25 maj ett nytt seminarium om terminologiskt ansvar, närmare bestämt juristens denna gång. Ett 40-tal personer hade samlats i biblioteket i van der Nootska palatset i Stockholm för att diskutera om det är juristens sak att ta ett terminologiskt ansvar och vad det i så fall innebär. TNC har många gånger under årens lopp sett att legaldefinitioner inte alltid uppfyller terminologens krav på tydlig avgränsning och precision, och vi har undrat om de ens är tillräckligt tydliga i sitt

sammanhang. Frågan som stod i fokus för seminariet var således om det finns något att förlora på tydliga och precisa legaldefinitioner.

Inledningsvis visade Henrik Nilsson från TNC exempel på terminologiska brister i legaldefinitioner som uppdagats i samband med Rikstermbanksarbetet, där ju definitioner ur ett antal lagar och föreskrifter valts ut för inläggning. Bristerna är av olika slag; definitionerna kan vara alldeles för bundna till sin kontext, alltför snäva eller alltför vida.

Elsäkerhetsverkets generaldirektör Magnus Olofsson talar om definitioner.

Elsäkerhetsverkets generaldirektör Magnus Olofsson inledde sitt föredrag med att citera Hjalmar Söderberg: "Det alldagliga förvånar oss icke, men därav följer icke att vi ha förstått det." Han illustrerade citatet med att visa hur centrala begrepp inom eltekniken definieras olika i olika källor (ISO- och CEN-standarder, EU-direktiv, myndighetsföreskrifter och lagar). Han underströk vikten av enhetlighet och samordning mellan definitioner i tekniska standarder och legala texter. "Tydliga och enhetliga definitioner är halva jobbet för allt annat vi måste göra", avslutade Magnus (som för övrigt nyligen också har utsett en terminologisamordnare inom Elsäkerhetsverket).

Helena Palm från Grandezza redovisade de olika syften som en legaldefinition kan ha: precisering av ord (vilket ofta tar sig uttryck i formuleringar av typen "Med X avses ..."), beskrivning av lagens tillämpning eller angivande av regler (vilket kan få till följd att andra kännetecken lyfts fram än dem som finns i en mer renodlad terminologisk definition). Vissa legaldefinitioner liknar dock terminologiska definitioner både formmässigt och i att de både beskriver och bestämmer verkligheten. Hon visade vidare hur man ibland får ta till nödlösningar för att undvika ologiska konsekvenser av en bristfälligt formulerad definition.

Peter Wahlgren från Stockholms universitet gav en grundläggande dragning om juridikens traditionella syn på definierande. Utifrån ett exempel om

förbud mot stora hundar visade han hur det juridiska språkbruket kan skilja sig från ett allmänspråkligt och hur en juridisk tolkning kan vara extensiv (dvs. betydelsen vidgas jämfört med ordalydelsen) eller restriktiv (dvs. betydelsen inskränks jämfört med ordalydelsen), men även teleologisk (dvs. tolkning med hänsyn till ändamålet) eller analog (dvs. i överensstämmelse med annan lösning).

Från vänster: Inger Riis-Johannessen, Ann-Marie Malmsten, Ann Blücker, Anne-Marie Hasselrot, Magnus Olofsson, Peter Wahlgren, Helena Palm, Henrik Nilsson

Paneldebatten, som avrundade konferensen och som leddes av Åsa Holmér från TNC, hade ett vidgat nordiskt perspektiv.

Inger Riis-Johannessen från det norska justitiedepartementet kunde vittna om liknande problem i Norge som i Sverige: krav och regler arbetas in i definitioner, och termer varierar på ett skönlitterärt, olämpligt sätt i juridiska dokument.

Ann-Marie Malmsten från Statsrådet i Finland började med att visa upp publikationen "[Svenskt lagspråk i Finland](#)" vars sju kapitel behandlar terminologiska och lagtekniska frågor på ett insiktsfullt sätt. Hon menade att "dåliga" legaldefinitioner ändå tillgodoser vissa intressen och kan vara användbara vid till exempel översättning. I många fall kan det också vara bättre att skapa en definition än att låta tjänstemän bestämma i varje enskilt fall, men givetvis kunde legaldefinitionerna vara bättre formulerade. Hon menade vidare att jurister gärna överbetonar tolkningen, vilket åter speglar sig i sättet att skriva.

Ann Blücker, Språkrådet, har nyligen disputerat på avhandlingen "Juridiskan – ett nytt språk?" där hon har fokuserat på hur juriststudenter även kan fungera som språkanvändare. Hon önskade sig mer språkutbildning inom juristutbildningarna och betonade den demokratiska aspekten: vanliga medborgare bör kunna förstå en lagtext.

Helena Palm varnade för "klarspråksfällan", det vill säga en alltför långt driven förenkling av lagspråk som kan skapa tvetydighet. Det finns ingen egentlig motsättning mellan lagspråk och klarspråk utan man måste ta höjd för en viss komplexitet och våga uttrycka denna.

Peter Wahlgren höll med om att det inte ingår särskilt mycket språklig utbildning i juristutbildningen, och, om det över huvud taget förekommer, är det precis i slutet av utbildningen, inom allmän rättslära. Begreppsanalys i sig ingår inte, och inte heller någon utbildning i lagstiftningsteknik, utan studenterna socialiseras in i ett visst sätt att skriva som påverkats av en tidigare rättsdogmatisk tradition. Juridiken finns till för att ta hand om problem, men det kan finnas tekniska lösningar som bättre löser problemen. Wahlgren nämnde alkohol och alkoholtest som snabbt och lätt avgör på ett entydigt sätt om någon har överskridit halten alkohol. Sådana lösningar kommer kanske på sikt att ändra synsättet på legaldefinitioner.

I Norge ska man snart börja undervisa i lagstiftningslära och inte bara i rättsanvändning. Anne-Marie Hasselrot, språkexpert vid granskningsenheten inom Justitiedepartementet, betonade dock att det i Sverige finns fortbildning i författningsskrivande och även en del riktlinjer och andra hjälpmedel. Granskningsenheten läser allt i möjligaste mån och har där sett alla typer av "fel" i de legaldefinitioner som liknar terminologiska definitioner. Hon betonade dock att "Med X avses"-typen är betydligt vanligare i svenska lagar. Hon pekade även på en del problem som definitionerna i EU-direktiven förorsakar och önskade att det inte fanns en så stor respekt för själva definitionsstrukturen vid införandet av direktiven. Helena Palm höll med och underströk att man inte skulle känna sig alltför "bakbunden" av direktivens termer och definitioner.

Avslutningsvis betonade pandedeltagarna vikten av att jurister, terminologer och språkvårdare samt fackexperter samarbetar i skrivandet av legala texter. En önskan om införandet av mer om terminologi i juristutbildningarna framfördes.

Presentationerna från seminariet finns att ladda ned på TNCs webbplats.

Konferenser

DTTs 12:e symposium: Best Practices in der Terminologiearbeit, 15–17 april 2010 i Heidelberg

DTT utläses [Deutscher Terminologie-Tag e.V.](http://www.dtt-terminologie.de) och är en förening av fysiska och juridiska personer med intresse av terminologi. De flesta i föreningen kommer från Tyskland men det finns inget som hindrar att man går in som medlem varifrån man än kommer. Vartannat år arrangerar DTT symposier på olika platser i Tyskland.

Efter symposiet 2008 tillsatte DTT och Deutsches Institut für Terminologie e.V. sex olika arbetsgrupper som skulle beskriva "bästa möjliga förfaringssätt" (engelska: best practices) i terminologiarbete. Det var resultatet av dessa gruppers arbete som utgjorde innehållet i årets symposium. Allt hade också ställts samman i en pärm "Terminologiarbete – best practices" som kan köpas via DTT.

Anna-Lena Bucher från TNC deltog i årets symposium i Heidelberg och var den enda svenska deltagaren bland de 160 deltagarna.

Här nedan följer en kort sammanfattning av några av [föredragen](#):

Peter A. Schmitt, Institutet för tillämpad lingvistik och översättningsvetenskap vid universitetet i Leipzig, inledde och talade om terminologens kompetens som han delade in i tre kategorier:

1. språk- och kulturneutral kompetens (terminologiteori, terminologimetodik och hantering av olika verktyg)
2. språk- och kulturspecifik kompetens (fackkompetens och fackspråklig kompetens)
3. språk- och kulturövergripande kompetens (översättarkompetens, dvs. att kunna finna ekvivalenta termer).

Schmitt menade att ett typiskt drag hos terminologer är att de vill uttrycka sig klart och entydigt, och de förstår inte varför inte alla fackexperter känner likadant. Många terminologer har svårt att låta bli att missionera om nyttan med terminologiarbete och gör det gärna både i arbetet och privat.

Schmitt konstaterade vidare att termen *Terminus* är mångtydig på tyska och används på följande fyra sätt: som en enhet för *Begriff* och *Benennung* (Saussureinspirerat), som en standardiserad *Benennung* (dvs. den förekommer i standarder), som en definierad *Benennung* och som en synonym för *Fachausdruck* och *Term* (den mest förhärskande användningen i tysk fackspråksforskning av i dag).

Mattias Heyn, SDL, menade att terminologi normalt inte ingår i företagsledningens syn på värdeökning och tjänsteförbättrande strategier. Terminologiarbete ensamt räcker därför inte för att ledningen ska tycka det är värt en investering. Om däremot terminologiarbete integreras i andra aktiviteter, då kan ledningen lättare inse nyttan. Om det till exempel framhålls att terminologiarbete kan bidra till att stärka företagets varumärke, förbättra kundrelationerna eller underlätta införandet av CRM-system kan det lättare ges utrymme i organisationen. Heyn framhöll att Nokias slogan, "One Nokia", förutsätter medvetna satsningar på terminologi.

Heyn pekade på att ett företag som är terminologiskt medvetet och har en terminologifunktion också har stora möjligheter att notera och registrera yttre händelser som kan påverka den egna terminologin, till exempel nya eller ändrade regelverk, från bland annat EU, och nya standarder.

Klaus-Dirk Schmitz, Fachhochschule Köln, och **Daniela Straub**, Gesellschaft für Technische Kommunikation e.V. i Stuttgart, ställde frågan om terminologiarbete var en lyxaktivitet eller en nödvändighet för ett företag. De redovisade en onlineundersökning som gjorts under 2009 bland tyska telekomföretag om deras erfarenheter av hur det står till med terminologin i företaget. Föredragshållarna redovisade intressanta siffror utifrån 940 svar. De kom bland annat fram till att ROI (return on investment) av

införandet av terminologisamordning som regel skedde efter tre år. Bland annat drog de slutsatsen att terminologiarbete inte är lyx utan nödvändigt.

Angelika Ottman, diplomerad översättare, Mannheim, och **Peter Oehmig**, Neidenstein, hade som tema att tala om varför terminologiarbete lönar sig. De räknade upp argument som olika företag har anfört *mot* terminologiarbete, bland annat att företaget inte sysslar med språkvetenskap och att Wikipedia räcker. Utgående från det faktum att olika personalgrupper har olika fokus beroende på sina ansvarsområden hade föredragshållarna gjort en argumentationsmatris. Den visade hur man kan närma sig grupperna med olika terminologiargument och vilka svårigheter man kan möta. Exempelvis hade föredragshållarna kommit fram till att språkansvariga och redaktörer inte alltid är terminologiskt medvetna, eller i alla fall tvivlande på nyttan med terminologiarbete. Däremot är utvecklare och konstruktörer i regel personer som lätt tilltalas av terminologiarbetets systematik.

François Massion, DOG Dokumentation ohne Grenzen GmbH, Leonberg, visade vad olika tvättmaskinsföretag kallar det lilla facket som man lägger tvättmedel i (*Waschmittelspülkasten, Waschmittelbehälter, Einspülkammer, Waschmittellade, Einspüllade* etc.) som en illustration till bristande terminologisamordning och därav följande översättningsproblematik.

Han visade också en text där han strukit under många termer och det han kallade signalord, t.ex. *måste, inte, ovan, nertill*. Om en term står intill ett sådant signalord i en instruktion eller bruksanvisning bör översättaren förstå att det är särskilt viktigt att hitta rätt ekvivalent – annars kan instruktionen bli missvisande. Han underströk också vikten av entydiga källtexter. Slutligen menade Massion av 5–10 % av företagsintern terminologi utgörs av synonymer.

Ursula Fähndrich, CLS Communication AG, Basel, redovisade vad den arbetsgrupp kommit fram till som undersökt vad en terminolog behöver kunna och ha för kvalifikationer, nämligen följande:

- grundkompetens i terminologi och terminografi
- grundkompetens i hanteringen av tekniska terminologiverktyg
- fördjupade kunskaper i terminologilära
- kunnande i projektledning och projektstyrning
- öppenhet inför tekniska fackområden
- flexibelt tänkande och kommunikationskompetens
- nätverkskompetens och social kompetens

I den efterföljande diskussionen nämnde Klaus-Dirk Schmitz, som undervisar i terminologi på Fachhochschule Köln, att han tittat på vilka stjärntecken hans genom åren duktigaste studenter varit födda i och då konstaterat att Tvillingarna var överrepresenterade!

Barbara Inge Karsch, Microsoft Corporation, som arbetat med terminologi i 15 år vid Microsoft i USA, såg terminologen som en jonglör. Enligt henne bör en Microsoft-terminolog ha följande erfarenheter och kunnande:

- vara bra på efterforskningar
- ha god förhandlingsförmåga och organisationstalang
- ha hög toleranströskel vid kaos
- ha goda teoretiska grunder
- vara allmänbildad men också ha tekniskt och fackspecifikt kunnande
- ha språkkunskaper, både i modersmålet och främmande språk
- ha tjock hud, vara snabb, tålig och tålmodig och också självkritisk
- ha detaljseende men samtidigt ha överblick och helhetsseende
- kunna hantera konflikten mellan kvalitet och kvantitet
- kunna hitta snabba pragmatiska lösningar.

Donatella Pulitano, Rat für Deutschsprachige Terminologie (RaDT), Bern, talade om behovet av terminologins teori. Hon gjorde en jämförelse med bilkörning. Det är bra om alla kör till höger, men hastigheten kan man någorlunda bestämma själv. På samma sätt ska man tillämpa vissa grundregler i terminologiläran, men sedan anpassa resten till situation och behov.

Felix Mayer, Sprachen & Dolmetscher Institut, München, fortsatte tala om terminologins teori. Han undrade vad praktiken innebär för teorin och vad teorin gör för det praktiska arbetet. Han besvarade frågan själv och sa att terminologins teori ska användas när den underlättar och förenklar det praktiska arbetet, den är inget självändamål. Vi behöver till exempel inte alltid rita begreppssystem på papper – vi har dem ju i huvudet – och i praktiskt arbete kan det räcka att tänka efter och "se" systemen i huvudet.

Han rekommenderade översättare att ha följande framför ögonen på vägen mot att hitta rätt ekvivalent:

- ha en metodisk ansats; det säkrar kvaliteten
- lita på pragmatism och erfarenhet
- i spänningen mellan teori och praktik: låt teorin leda men inte tvinga.

Han tyckte också att alla som utbildar översättare i terminologi bör förmedla en pragmatisk ansats stödd på teori.

Symposiet "Terminologi och vetande", 21–22 maj 2010 i Moskva

Symposiet "Terminologi och vetande" ordnades av Vinogradovs institut för ryska språket inom Rysslands vetenskapsakademi och Institutet för ryska språket. Claudia Dobrina från TNC deltog med ett föredrag om Rikstermbanken. Programmet drygt 30 föredrag tog upp ett brett spektrum av terminologiska och fackspråkliga frågor: från definitionen av begreppet "term", över facktext som led i utformningen av ny kunskap till metaforer i termbildningen. Flera av deltagarna (från Finland, Litauen, Ryssland, Sverige, Ukraina och Vitryssland) kom från den akademiska världen, ett antal var fackexperter som fått upp ögonen för terminologin genom sitt dagliga arbete inom arkeologi, juridik och miljöfrågor, andra var språkforskare som förenar intresset för allmänspråk med djupdykningar i terminologifrågor. Även ålder och erfarenheter varierade mycket bland deltagarna: från den drygt 85-åriga koryfén, som skrivit åtskilliga grundläggande böcker om terminologi, till dem som just börjat sin terminologiska bana.

Många av föredragshållarna för vidare traditioner av den ryska (förr kallad sovjetiska) terminologiska skolan med D. Lotte och E. Dresen som förgrundsfigurer. I denna skola används termen termvetenskap (терминоведение) för terminologilära, medan teoretiska och metodologiska aspekter av terminologiarbete hör till tillämpad termvetenskap. Begreppet "term" (som för det mesta uppfattas som term med tillhörande begrepp) är det absolut centrala i denna tradition och det ägnas mycket uppmärksamhet. Även vid detta symposium hölls många föredrag som på ett eller annat sätt handlade om detta begrepp: termens filosofi i den ryska traditionen, termens natur, termens definition, termen som kognitionstecken, begreppet "term" kontra begreppen "preterm", "prototerm", "termoid", "jargonguttryck" m.m. Flera föredrag handlade om kognitiv termvetenskap, en inriktning inom termvetenskap som avknoppades från kognitiv lingvistik och som bland annat undersöker terminologins roll i vetenskaplig kognition. Valentina Novodranova, en "grand old lady" inom den ryska skolan, gav en bra överblick över utvecklingen och framgångarna hos kognitiv termvetenskap under de senaste 10 åren. Ett antal föredragshållare talade om "språkets bild av världen", ett område som hör till kognitiv termvetenskap och som också startades inom lingvistik för att sedan anammas av terminologer (termvetare) och fackspråkforskare. I dessa föredrag gavs några tydliga exempel på hur begreppsnehåll påverkas av språk och kultur. Den juridiska terminologin och botanikterminologin var två av de fackområden som analyserades utifrån detta perspektiv.

Claudia Dobrina berättar om Rikstermbanken i

Föredrag som tog upp praktiskt terminologiarbete rönste stor uppmärksamhet, exempelvis hur man utarbetar stora termbanker och de metodologiska och praktiska problem som uppstår i samband med detta.

Terminologier inom områden som ekonomi och arkeologi undersöktes utifrån perspektiv som termbildning och termstandardisering. Termbildning har traditionellt varit ett mycket uppmärksammat område hos den ryska terminologikolan och har sina adepter inte bara i Ryssland utan också i länder som Ukraina, Litauen och Lettland. Under symposiet diskuterade man bland annat metaforer i termbildning, termer i verbform och "neologiarbete". Häftiga diskussioner bröt ut när det visade sig att man inte ens inom dessa slutna terminologikretsar är överens om innehållet i självaste begreppet "fackområde": Ska till exempel uttryck som används inom kortspel eller i kriminella kretsar ses som fackterminologi? Symposiet avslutades med en rundabordsdiskussion där många aktuella frågeställningar togs upp och förhoppningar om att detta forum fortsätter uttrycktes.

Alltfler säger ja till att medverka i Rikstermbanken med sitt terminologiska material. Under det första året har Rikstermbanken vuxit rejält och har nu närmare 65 000 termposter. Vårt arbete består dock inte bara av att fylla på med nytt material utan också att se över och revidera det som redan finns. Nyligen justerade vi till exempel alla tyska termer enligt den nya rättstavningen. Tack vare bidrag från Näringsdepartementet och Svenska Akademien kan vi nu dessutom arbeta på att utveckla fler funktioner och förbättra programvaran.

Frågor om Rikstermbanken besvaras av Rikstermbankssekretariatet ([Anna-Lena Bucher](#) och [Henrik Nilsson](#)).

Notiser

Nytt uppdrag: Svenska termer i IATE

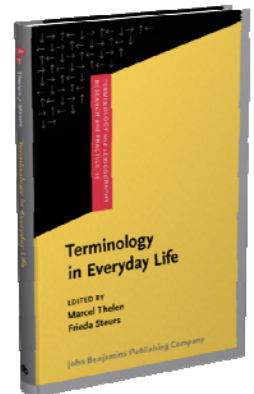
TNC har fått ett uppdrag från Europeiska kommissionen att komplettera [IATE](#) med cirka 400 svenska ekvivalenter inom området kemisk apparatur och kemiska tester. Termerna är huvudsakligen hämtade från det så kallade Reach-direktivet.

TNC fyller 70 nästa år

Nästa år fyller TNC 70 år och vi kommer att fira det med ett evenemang som vi ska berätta mer om senare. Men tills vidare kan vi avslöja att dagen då evenemanget går av stapeln blir den 26 maj 2011.

Ny bok om terminologi: "Terminology in Everyday Life"

Henrik Nilsson och Claudia Dobrina från TNC har varsin artikel med i den nya boken "Terminology in Everyday Life". Boken innehåller föredrag från konferensen "Terminology and Society" som anordnades i Antwerpen av NL-Term. Henrik Nilssons artikel handlar om en nationell terminologisk infrastruktur för Sverige och Claudia Dobrina beskriver TNCs termtjänst. De övriga tretton artiklarna berör bland annat terminologiteori i praktiskt arbete, ontologier och begreppsmodellering samt terminologiarbetet i Ungern. Boken finns att beställa från förlaget John Benjamins Publishing Company i Nederländerna.

Karoline Frank om sin praktik på TNC våren 2010:

Vårterminen 2010 skulle bli den sista terminen för mig som universitetsstuderande, men det skulle komma att bli en termin inte riktigt lik de tidigare. Som student på [Språkvetarprogrammet](#) vid Uppsala universitet finns möjligheten till en valfri termins praktik. Jag hade turen att få min praktik på Terminologacentrum TNC.

TNC firar 70 år 2011. Därför har min huvudsakliga uppgift under praktiktiden på TNC varit att utforma ett bildspel med såväl text som bilder som bland annat tar upp TNCs historia och utveckling, men också vilka termer som har stått i fokus sedan starten 1941 och fram till nu.

Under arbetet med bildspelet förundrades jag framför allt över hur termerna genom tiden kan kopplas till annan utveckling, som när exempelvis tv-sändningarna skulle inledas i Sverige och frågor som rörde tv som medium strömmade in till TNC.

Annat jag också upptäckte under min tid på TNC var att vissa termer inte alls fick ett sådant genomslag som man från början kanske hade hoppats. Ett exempel är termen *räknedosa* från 70-talet som fick ge vika för övriga termer med större slagkraft som *räknare* eller *kalkylator*.

Innan jag kom till TNC hade jag funderat en del kring hur arbetet med termer egentligen kan se ut. Under min praktik har jag fått ägna mig åt ett stort antal uppgifter av olika slag, och jag har fascinerats av hur mycket det egentligen går att göra med termer.

Kurser

Under hösten ges den samnordiska nätkursen [Termdist](#) igen, och terminologer från TNC är med och undervisar. Förhoppningsvis kan den locka lika många svenskar som förra hösten.

Samtidigt erbjuder TNC följande öppna kurser under hösten:

- **Red ut begreppen!** – grundkurs i terminologi. Onsdagen den 15 september, kl. 9–16.
- **Nio till punto** – fortsättningskurs i terminologi för översättare. Fredagen den 1 oktober, kl. 9–16.
- **Skrivregler och språkvård** – kurs om skrivregler för svenska och engelska. Torsdagen den 14 oktober, kl. 9–16.
- **Vårdspråk och språkvård** – ny kurs om medicinens språk. Torsdagen den 28 oktober, kl. 9–12.
- **Ordlusta** – om att göra en ordlista. Fredagen den 19 november, kl. 9–16.

TNCs kurser kan även ordnas på andra ställen i Sverige. Vi kan också komma direkt till din arbetsplats och hålla en kurs. Intresserad? Kontakta [Anna-Lena Bucher](#) eller [Åsa Holmér](#).

Mer information om kurserna och hur man ska anmäla sig finns på [TNCs webbplats](#).

Terminologifrämjandet

TNCs abonnenter är med i [Terminologifrämjandet](#). Som abonnent får man bland annat rabatt på TNCs ordlistor och möjlighet att ställa frågor till termtjänsten. Dessutom blir man inbjuden till seminarier om terminologiarbete och fackspråk som TNC arrangerar.

Ett stort abonnemang kostar 7 800 kr (exkl. moms) per år och ger nio timmar av TNCs tid. Tiden kan bland annat utnyttjas till

- terminologifrågor
- textgranskning
- strukturering av terminologisk information
- medverkan i interna terminologidiskussioner.

TNC kan också komma till interna möten och informera om fackspråk och terminologiarbete.

Termfrågor

Som abonnent i Terminologifremjandet förköper man tid som kan användas till exempelvis TNCs termtjänst. Under rubriken *Termfrågor* redovisar vi några av de frågor och svar som kommit till termtjänsten den senaste tiden. Har du kommentarer eller tillägg till svaren får du gärna höra av dig. Om du vill veta mer om hur man blir abonnent kan du läsa [här](#).

Fråga: I den nya standarden för byggmätning (SS 21054:2009) finns ett undantag för vissa typer av altaner. Jag undrar därför vad som skiljer en altan från en terrass – och från en balkong.

Svar: Altan och terrass är två typer av uteplatser, där en uteplats är 'en iordningställd begränsad yta i anslutning till bostaden'. Ett av de viktigaste särskiljande kännetecknen mellan altan och terrass är höjden över marken. Även om terrassen kan vara något upphöjd har den kvar en koppling till marken som inte altanen har. Vad skiljer då en altan från en balkong? Jo, balkongen är utkragande, vilket altanen inte är, och den har inte underbyggnad, vilket altanen har (i form av pelare, arkader, annan byggnad etc.). Med detta resonemang blir *takterrass* språkligt lite problematiskt för det begrepp som skulle kunna beskrivas som 'den högst belägna altanen'. Visserligen används även uttrycket *takaltan*, men det är inte tillnärmelsevis lika vanligt som *takterrass*. Här får man acceptera bruket och finna sig i att *takaltan* är en synonym till *takterrass*.

Fråga: När jag sökte i Rikstermbanken på *arbetsutbud* fick jag ingen träff. Eftersom ordet inte är särskilt genomskinligt (och verkar betyda olika saker i olika sammanhang) vore det bra om det fanns med. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) säger följande:

"När du skrivs in på Arbetsförmedlingen får du tala om hur många timmar du kan arbeta per vecka. Detta är ditt arbetsutbud. Du lämnar samma uppgift till arbetslöshetskassan på blanketten Anmälan om arbetslöshet. Arbetsutbudet har betydelse bland annat för storleken på din dagpenning. Du ska kunna och vilja ta arbete minst tre timmar per dag och under minst 17 timmar per vecka."

(Det är väl det som avses när man i förordningen (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar använder termen. Där sägs att syftet med garantin är att ungdomarna "så snabbt som möjligt ska få arbete motsvarande hela sitt arbetsutbud".) I en artikel i DN skriver man t.ex.:

"I 2008 års rapport från SNS Konjunkturråd analyseras jobbpolitikens förväntade effekter på arbetsutbud, sysselsättning och disponibla inkomster."

Då används ordet mer övergripande om det utbud av arbetskraft som finns på arbetsmarknaden. Jag tror att det är den betydelse som de flesta är mer bekanta med.

Svar: Vi har sökt i olika källor på termen och tycker ändå att termen *arbetsutbud* verkar användas ganska entydigt, dvs. om en individs förmåga eller möjlighet till att arbeta, räknat i timmar per dag eller vecka. För detta skulle *arbetstidsutbud* ha varit en bättre term och vi hittar faktiskt ett fåtal belägg också för den termen. Vi tycker att det andra belägget ur DN som du hänvisar till har den betydelsen och håller alltså inte med dig om att den används övergripande om det totala utbudet av arbetskraft på arbetsmarknaden.

När man avser utbudet av arbetskraft på arbetsmarknaden över huvud taget används termen *arbetskraftsutbud* och det verkar vara en etablerad term. Om man skulle göra en terminologisk ordlista så vore det viktigt att i definitionerna av "arbetskraftsutbud" och "arbetsutbud" göra tydliga gränsdragningar mellan dessa två begrepp.

Mediearkivet visar att termen *arbetsutbud* var vanligast under 2007 (69 belägg) och har därefter minskat något (2009: 29 belägg).

Fråga: Vad har ni för förslag till svenska motsvarigheter för "ubiquitous", "ubiquitous public access" och "ubiquitous geographic information"? Min fråga gäller främst termen "ubiquitous", som dyker upp alltmer i t.ex. ISO/TC 211 Geographic information. Syftet med ubiquitous public access kan sägas vara att göra information tillgänglig för alla överallt, att låta prylar utbyta information med varandra och att saker och människor sömlöst ska kunna förflytta sig mellan olika positioneringssystem.

Svar: Vi föreslår på svenska *ubik*, *ubik tillgänglighet*, respektive *ubik geografisk information*. Även Datatermgruppen rekommenderar *ubik* (rekommendationen har dock inte publicerats än) och har i sina diskussioner kommit fram till att det finns två begrepp bakom termen "ubiquitous":

1. som ger tillgång till Internet överallt i ett stort geografiskt område
2. som finns åtkomlig överallt i ett hem eller kontor ("det intelligentas hemmet/kontoret") med någon form av interaktionsdon.

Fråga: Det vore intressant att höra om ni har något bättre förslag än "kvinnors ekonomiska egenmakt" som översättning av "women's economic

empowerment" (WEE). Begreppet är så bra på engelska och jag tror inte att man kommit på någon bra svensk motsvarighet trots försök. WEE är en både en individuell process som innebär att man ökar sitt självförtroende, sin kunskap, sin förmåga att ta tillvara på möjligheter och en strukturell förändring som ser till att kvinnor har rätt till att äga, kan ta kontroll över resurser och inkomster av eget arbete, möjliggör att de kan få tillgång till arbetsmarknaden och inte är låsta i oproduktiva positioner för att de är huvudansvariga för omsorgsarbete och utan makt.

Svar: "Kvinnors ekonomiska egenmakt" bör vara fullt möjligt att använda på svenska. Uttrycket "empowerment" verkar stå för ett modebetonat och ganska oklart preciserat begrepp – eller möjligen flera. Vår undersökning har rört sig kring de fall "empowerment" står för ungefär 'individens förmåga att ta makt över sin situation'. På detta vis används uttrycket inom flera fackområden, bland annat inom medicinen där termen "patient empowerment" förekommer. Den svenska term som särskilt Läkartidningen förespråkar är *patientbemyndigande*, men *patientens självbemyndigande* förekommer också.

Bok- och lästips

ABK 09 (Allmänna bestämmelser för konsultuppdrag inom arkitekt- och ingenjörsvksamhet av år 2009) (Föreningen Byggandets Kontraktskommitté, BKK)

I avsnittet Begreppsbestämningar förklaras följande: beställning, betalningsplan, budget, förfrågningsunderlag, kontrakt, kontraktshandlingar, objektet, prisbasbelopp, sidokonsult, skriftligen, underkonsult, uppdragsbekräftelse, ändring av ABK, ändring av uppdrag.
Stockholm: Svensk byggtjänst, 2009. 18 s.

Bonniers juridiklexikon (Lundgren, K. & Viberg, I. L.)

En helt ny och ganska elementärt hållen juridikordbok.

Stockholm: Bonnier utbildning, 2010. 418 s., ISBN 978-91-622-9832-6

Grafisk kokbok 3.0 : guiden till grafisk produktion (Johansson, K. et al.)

Innehållet och strukturen bygger på dagens grafiska arbetsflöde och tekniska verktyg. I introduktionen presenteras verksamhetens grundläggande sammanhang och begrepp. Boken tar också upp vad som påverkar trycksakens kostnad och vad man ska tänka på som beställare. I tredje upplagan finns nya avsnitt om bl.a. digital fotografering, bildarbete, layout, pdf och kulörhantering med ICC. Juridikkapitlet har omarbetats med hänsyn till nya lagar och regler, och ordlistan har utökats. Kapitelrubriker: Grafisk produktion, Datorn, Färglära, Digital bild, Bildarbete, Layout, Prepress, Papper, Tryck, Efterbehandling, Juridik
Malmö: Arena, 2008. 453 s., ISBN 978-91-7843-224-0

Juridikens begrepp (Melin, S.)

Varje begrepp definieras, och de ord i definitionerna som i sin tur definieras på annat håll i boken är markerade med *. Många begrepp har fått längre förklaringar och exempel. Nytt i förhållande till föregående utgåva 2007 är att Lissabonfördraget medfört många tillägg och ändringar; ett antal andra termer har utgått eftersom de inte längre används eller är av mindre intresse.

Uppsala: Iustus, 2010. 432 s., 4. uppl., ISBN 978-91-7678-747-2

Juridikordbok : svensk-engelsk fackordbok (Martinger, S.)

I förhållande till förra utgåvan 2004 har cirka 500 termer tillkommit. Författaren meddelar i förordet att han behållit beteckningar på domstolar och myndigheter som kanske lagts ned eller stöpts om, som länsarbetsnämnd och länsrätt. Det senare kallas i dag förvaltningsrätt. De äldre benämningarna bör få vara kvar eftersom de alltjämt ofta förekommer i debatten, menar författaren.

Stockholm: Norstedts juridik, 2010. 126 s., 5 uppl., ISBN 978-91-39-01490-4

Juridiska – ett nytt språk : en studie av juridikstudenters språkliga inskolning (Blückert, A.)

Ann Blückert har undersökt hur studenter skolas in i "juridiskan" (läs mer om Ann Blückert på s. 3 här i TNC-aktuellt). Hon har läst uppsatser som de blivande juristerna skrivit under sitt första utbildningsår – och framför allt de kommentarer lärarna plitit ned i marginalen. Det visar sig att drillningen sker i detaljerna. Lärarna slår ner på vardagligt språk, värderingar och bildspråk; texten ska vara ren och klar. Ofta är det svårt för studenterna att förstå vad lärarna menar. Många kommentarer består bara av ett ord, som "ordval", "språk" eller "stil". Det Ann Blückert främst efterlyser är ett större mått av problematisering. Hon skulle önska att både lärarna och studenterna hade ett mer analytiskt förhållningssätt till språket. Det är till exempel viktigt att ha bredd i repertoaren. Nu skriver studenterna för att jurister ska förstå, men när de kommer ut i arbetslivet behöver deras klienter också begripa vad de menar (bearbetning av artikel i Jusektidningen).

Uppsala univ.: Inst. f. nordiska språk, 2010. 320 s., ISBN 978-91-506-2123-5

Lexicographie et terminologie : histoire de mots (Maniez, F. & Drury, P. (red.))

Antologi om lexikologi och terminologi med bidrag från 27 författare, alla på franska utom ett, uppsatsen "Technicalities of definition" av Rosamund Moon.

Lyon: CRTT, 2008. 388 s., ISBN 978-2-9533061-0-1

Lexikon för anläggare : verktyg och utrustning (Svensk byggtjänst)

Lexikonet innehåller bilder på vanliga byggmaskiner och verktyg med svensk och engelsk benämning. På baksidan av varje blad finns

säkerhetsbestämmelser i bilder samt signaler till kranförare. Det har en originell utformning anpassad för byggfolk: avlångt fickformat med plastflikar som kan vecklas ut à la solfjäder.

Stockholm: Svensk byggtjänst, 2009.

Terminologiemanagement : von der Theorie zur Praxis (Mayer, F. & Seewald-Heeg, U., red.)

Denna antologi innehåller kortfattade artiklar (på tyska) om terminologihantering, både ur ett teoretiskt och ett praktiskt perspektiv. Bland annat berörs terminologihanteringssystem, termextraktion och terminologiutbildning.

Berlin: Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer (BDÜ), 2009. 148 s. (Schriftenreihe des BDÜ 35), ISBN 978-3-938430-27-9

Summary in English

Terminology work is a never-ending story and this year TNC has been involved in a diversity of projects and terminological activities both new and continuing.

TNC holds seminars

- ***Term-O-Stat***

Term-O-Stat is a four-stage terminology management model developed by TNC and Fodina Language Technology AB with a view to help government agencies the implementation of § 12 of the new Language Act which reads: "Government authorities have a special responsibility for ensuring that Swedish terminology in their various areas of expertise is accessible, and that it is used and developed". Several agencies including the Swedish Consumer Agency and the Swedish Social Insurance Agency have already showed interest for this new way to deal with terminology in their "areas of expertise".

- ***Legal definitions and terminology***

Terminological responsibility is an important subject which TNC often discusses with various professional groups: translators, standardisers etc. The topic was also broached at a seminar held by TNC on 25 May 2010. This time the target group were lawyers and other professionals who are involved in writing legal definitions. Terminologically correct and consistent definitions are a must in all subject fields, but even more so if definitions appear as part of law texts. Around 40 participants from government agencies in Sweden, Norway and Finland, universities and language planning organisations had a very rewarding discussion and agreed on the need of broad co-operation of terminologists, lawyers and domain experts in the preparation of legal definitions.

TNC contributes to IATE

TNC is to supply IATE (the EU's multilingual term base) with around 400 Swedish equivalents for concepts concerning chemical equipment and chemical tests.

Internship at TNC

Karoline Frank, a linguistics student from Uppsala on her experience from her internship at TNC, in spring 2010: "I am lucky to have spent the last term of my studies at TNC. I've learned so much about terms and terminology. I am also very much impressed by the staff's versatile competence and commitment".

Rikstermbanken

Rikstermbanken, the Swedish national term bank, celebrated its first birthday in March 2010. Its content has now grown to 263 000 terms in 63 000 terminological records. A further deployment of Rikstermbanken concerning its content, technical features and the services it offers is underway thanks to the financial assistance from the Ministry of Enterprise, Energy and Communications and the Swedish Academy.

70 years at the service of terminology

TNC's 70th anniversary is approaching and the date for the event has already been set for 26 May 2011.

TNC's contributions published

Two contributions from TNC's terminologists have been published in a new book *Terminology in Everyday Life* (John Benjamins Publishing Company). Henrik Nilsson's paper concerns the development of a national terminology infrastructure in Sweden and Claudia Dobrina discusses the challenges of maintaining a terminological query service.

TNC at international conferences

- ***Best Practices in Terminology Work***

DTT, Deutscher Terminologie-Tag e.V. (the German association of people and organizations involved in terminological activities) organized its 12th symposium *Best Practices in der Terminologearbeit* on 15–17 April 2010 in Heidelberg. The conference presentations concerned various issues of terminology management at companies focusing on the benefits of terminology work, its profitability and the importance of terminology coordination. Terminology theory and its application to practice were also discussed.

- **Terminology and Knowledge**

On 21–23 May 2010 the second International symposium *Terminology and knowledge* organized by the Institute of Russian Language of the Russian Academy of Sciences and the Pushkin State Russian Language Institute (a university) was held in Moscow. The symposium covered a wide range of subjects including the philosophy of term, cognitive terminology, the development of terminological resources, terminologies of various subject fields, etc. TNC's presentation concerned the development of Rikstermbanken, the Swedish national term bank.

TNC's terminology training

In Autumn, the second Nordic online terminology training course *Termdist* is to start. It will be taught by TNC's terminologists together with teachers from universities in Denmark, Finland and Norway. One-day terminology training courses at TNC are also available from September to November. Their topics are: basic terminology theory, technical writing, translation-oriented terminology work and compilation of terminological vocabularies.

TNC-aktuellt

Ansvarig utgivare: Anna-Lena Bucher
Redaktion: Anna-Lena Bucher, Åsa Holmér, Henrik Nilsson

Förlag: AB Terminologikum TNC
Adress: Västra vägen 7 B, 169 61 Solna
Tel.: 08-446 66 00
Fax: 08-446 66 29
E-post: tnc@tnc.se
Organisationsnummer: 556562-8491
ISSN: 0039-8438
TNC-aktuellt utkommer med 2–4 nr/år

Vill du inte ha nyhetsbrevet i fortsättningen, svara då på det här brevet med "Inte TNC-aktuellt längre" i ärenderaden.

